

Malamalama i le NDIS

1

2

3

TUSI 1 O LE 3

TUSI

1

**O mataupu o lenei tusi
e aofia ai le:**

- Malamalama i le NDIS
- Siakiina o le mafai ona e auai
- Lagolago ma 'au'aunaga e faatupeina e le NDIS

Faapefea ona faaogaina lenei tusi

O le tusi lenei e fesoasoani ina ia e malamalama i le National Disability Insurance Scheme (NDIS) ma auala e fesoasoani atu ai ia te 'oe.

E mafai ona e faasoaina ma aiga ma uō, 'ave i fonotaga, ma faaoga le avanoa i le itulau lona 7 e faamau ai faamatalaga, fesili ma numera feso'ota'i.

'UPU FAAMAMAFA O LE NDIS: O nisi o 'upu matou te faaogaina e talanoa atu ai i le NDIS e ono fou ia te 'oe, ma o le a matou faamatalaina atu i le gasologa o lau faitau.

O le tusi muamua lenei o tusi e tolu o nei lomiga.

TUSI 1: Malamalama i le NDIS

I le Tusi 1:

Mo le silafia o le NDIS

- Su'esu'e poo le a le NDIS, poo a lagolago e maua mai ai ma poo ai e te faafeso'ota'ia mo nisi faamatalaga.
- Malamalama i matafai'oi 'ese'ese o le NDIS, 'au'aunaga faa-alaalafaga (community) ma le malo.

Filifiliga pe e te talosaga mo le NDIS

- A'oa'oina i auala e mafai ai ona avea ma tagata auai i le NDIS.
- A e manatu e mafai ona e auai i le NDIS, sa'ili poo le a le isi mea e te faia.

Ulufaleina o le NDIS

- Malamalama i faamatalaga e mana'omia mo le faia o se talosaga ulufale i le NDIS.
- Silafia auala e faia ai faai'uga mo le ulufale.
- A faapea e le mafai ona e mauaina le NDIS, silafia auala e mafai ona e mauaina ai tautua faa-alaalafaga ma isi 'au'aunaga mai le malo.

O isi tusi i lomiga nei e aofia ai:

TUSI 2: Fuafuaga faata'atia

O mataupu o le Tusi 2:

- Malamalama i lagolago o loo e mauaina ma tapenaga mo lau fono o fuafuaga faata'atia
- Auai i se fonotaga e faatulaga ai sau fuafuaga faata'atia
- Mauaina o lau fuafuaga faata'atia o le NDIS ua pasia

TUSI 3: Faaogaina o lau fuafuaga faata'atia o le NDIS

O mataupu o le Tusi 3:

- Malamalama i au'ililiga o lau fuafuaga faata'atia
- A'oa'o auala e faaoga ai lau fuafuaga faata'atia
- Filifili ma pulea lagolago ma 'au'aunaga
- Toe iloiloina o lau fuafuaga faata'atia ma ona gasologa

O le a tu'uina atu tusi e te mana'omia i lau folauga ma le NDIS, pe e te mauaina i lou asiasi i le itulau a le NDIS i le 'upega tafa'ilagi www.ndis.gov.au

Malamalama i le NDIS

O le a le NDIS?

O le National Disability Insurance Scheme (NDIS) le Polokalame muamua i Ausetalia atoa mo tagata e iai mana'oga faapitoa.

Ua se'e 'ese mai i le faiga na iai muamua lea sa faatupeina ai faapoloka faalapotopotoga o 'au'aunaga ma faa-alaalafaga, ae o lea ua faatupeina sa'o i tagata ta'ito'atasi.

Pe tusa ma le 4.3 miliona tagata Ausetalia e iai mana'oga faapitoa. A mae'a atoa ona lola le polokalame, o le a faatupeina i lalo o le NDIS 'au'aunaga i tagata Ausetalia e to'a 460,000 i lalo o le 65 tausaga le matutua **e iai mana'oga faapitoa tumau ma ogaoga** e faatupe ai **lagolago ma 'au'aunaga**. Mo le toatele o tagata, o le taimi muamua lena ua latou mauaina ai fesoasoani mo o latou mana'oga faapitoa.

E ofoina atu e le NDIS i tagata uma e iai mana'oga faapitoa faamatalaga ma so'otaga i a'u'aunaga i o latou alaalafaga e pei o foma'i, kalapu ta'alo, faalapotopotoga lagolago, faletusi ma a'oga, atoa ai ma faamatalaga i tautua lagolago e mauaina mai malo setete ma malo teritori uma.

NDIS – O le a lona uiga?

N – Atunu'u

O le NDIS o loo faaulufaleina faasolosolo i setete uma ma teritori.

D – Mana'oga faapitoa

O le NDIS e ofoina atu tautua lagolago i tagata e mafai ona mauaina o loo iai mana'oga faapitoa faaa'oa'oina, faaletino, faaneura, faagaioi ma faalemafau. O tautua lagolago e **vave faai** e ofoina foi i tagata e mafai ona mauaina e iai mana'oga faapitoa poo tamaiti e faatuai lo latou tuputupua'e.

I – Inisiua

O le NDIS e mauaina ai e tagatanu'u Ausetalia uma le filemu o le mafau fau i se tulaga e fanau mai ai seisi poo se tasi o le fanau poo seisi e pele ma se mana'oga faapitoa tumau ma ogaoga, o le a latou mauaina tautua lagolago e mana'omia.

S – Polokalame Faagasolo

O le NDIS e le o se polokalame penefiti. O le NDIS o loo fausia ina ia fesoasoani i tagata e maua ai tautua lagolago e mana'omia mo le faaleleia o o latou tomai ma le soifuaga tuto'atasi i aso ta'itasi.

'UPU FAAMAMAFA O LE NDIS

Mana'oga faapitoa tumau ma ogaoga

O se mana'oga faapitoa tumau, o lona uiga e ono iai pea mo le soifuaga atoa. O se mana'oga faapitoa ogaoga, o lona uiga e tele sona a'afiaga i lou mafaia ona faatino tiute ma fe'au i aso ta'itasi.

Tautua lagolago ma 'au'aunaga

Fesoasoani poo ni meatotino e fesoasoani i se tagata mo le soifuaga i aso ta'itasi, ma fesoasoni e auai i lona alaalafaga ma 'ausia ona sini 'autu.

Vave faai

Ofoina o tautua lagolago i se tagata, se tamaiti poo se tagata matua, i se taimi vave e mafai ai, ina ia faaititi a'afiaga mai mana'oga faapitoa poo le faatuai ona tuputupua'e ma tuleia ona tomai ma le soifua tuto'atasi.

“

O le faaogaina o le NDIS e fesoasoani ia te a'u i faaifitauli e feagai ai i aso ta'itasi, ua mafai ai ona faatitino la'u va'ai i le atina'e o la'u pisinisi ae ua ou le toe popole i le tau o lo'u tausiga mai lo'u mana'oga faapitoa.”

LAURA, TAGATA AUAI I LE NDIS MA PULE O SE PISINISI LA'ITITI.

O a mea e faia e le NDIS?

Faatupeina o fesoasoani mo tagata e mafai ona mauaina e fua i o latou mana'oga ta'ito'atasi

E ofoina e le NDIS fesoasoani tupe **tala feagai ma mana'omia** i tagata e iai mana'oga faapitoa e tumau ma ogaoga, ina ia latou mauaina tautua lagolago ma 'au'aunaga e mana'omia mo se soifuaga fiafia ma manuia.

O **tagata auai uma i le NDIS** e tofu ma le fuafuaga faata'atia e lisi ai o latou sini 'autū ma fesoasoani tupe ua latou mauaina.

E faaoga e tagata auai i le NDIS a latou fesoasoani tupe e faatau ai tautua lagolago ma 'au'aunaga latou te mana'omia ina ia 'ausia o latou sini 'autū. E 'ese'ese sini 'autū o tagata ta'ito'atasi, ae ono aofia ai mea e pei o le maua ma tumau i se galuega, faauō i nisi ma auai i mea fai a le alaalfaga. E pulea e tagata auai i le NDIS tautua lagolago latou te mauaina, taimi e maua ai, ma poo ai e aumai ai.

E le faatupeina e le NDIS se tautua lagolago e:

- o se tiute faatino a seisi matagaluega o le malo poo se 'au'aunaga faa-alaalfaga; pe
- e leai se so'otaga ma le mana'oga faapitoa o se tagata.

Lagolago ina ia aofia uma tagatanu'u Ausetalia e iai mana'oga faapitoa

O tagata e le mafai ona auai i le NDIS e mafai lava ona mauaina fesoasoani e ulufale ai i 'au'aunaga mai alaalfaga ma le malo. E ofoina atu e le NDIS faamatalaga e fesoasoani e feso'ota'i ai tagata e iai mana'oga faapitoa, o latou aiga ma tausi i 'au'aunaga faa-alaalfaga ma le malo. Mo le toatele o tagata, pau lea o fesoasoani latou te mana'omia.

O ai e fesoasoani i le lolaina o le NDIS?

O le National Disability Insurance Agency

- O le National Disability Insurance Agency (NDIA) o le faalapotopotoga tuma'oti a le malo e faafoeina le NDIS.
- O le NDIA e faia faai'uga pe mafai e se tagata ona avea ma tagata auai i le NDIS, ma a faapea o lea, poo le a le aofa'i o fesoasoani tupe latou te mauaina. E faalagolago i le tulafono le *NDIS Act 2013* o loo faatulaga ai tautua lagolago ma 'au'aunaga e tala feagai ma mana'omia ona faatupe i lalo o le NDIS.

Vave Faau -Early Childhood Early Intervention Pā'aga

- O le Early Childhood Early Intervention (ECEI) e fesoasoani i tamaiti 0-6 tausaga le matutua o loo faatuai ona tuputupua'e pe iai ni mana'oga faapitoa.
- O pā'aga a le ECEI e faafaigaluegaina So'otaga ECEI e fesoasoani i tamaiti ma o latou aiga e mauaina tautua lagolago ma 'au'aunaga e faasino tonu i mana'oga o le tamaititi.
- E mafai foi e So'otaga ECEI ona fesoasoani e feso'ota'i ma isi 'au'aunaga e pei o le soifua maloloina faa-alaalfaga, mafutaga ta'alo ma nisi mea fai i lou pitonu'u.

So'otaga Pā'aga Faapitonu'u

- E faafaigaluega e le So'otaga Pā'aga Faapitonu'u ni So'otaga Faapitonu'u poo Local Area Coordinators (LAC) e fesoasoani i tagata ina ia malamalama ma ulufale i le NDIS. E galulue faatasi foi ma tagata auai i le NDIS e atina'e ma faaoga a latou fuafuaga faata'atitia o le NDIS.
- Mo le toatele o tagata e fitu tausaga i luga atu le matutua, o le So'otaga Faapitonu'u (LAC) lo latou feso'ota'iga 'autū ma le NDIS.
- O le LAC e faafeso'ota'ia tagata e iai mana'oga faapitoa ma tautua lagolago, 'au'aunaga, mea fai i o latou alaalfaga ma isi 'au'aunaga a le malo. E galulue foi LACs i alaalfaga ina ia latou talia gofie ma faifaima faatasi ma tagata uma e iai mana'oga faapitoa.

E faapefea ona ou iloa le Pā'aga ECEI poo le LAC i lo'u pitonu'u?

Asiasi i le www.ndis.gov.au pe telefoni **1800 800 110** mo le ECEI poo le LAC Partner i lou pitonu'u.

'UPU FAAMAMAFA O LE NDIS

Tala feagai ma mana'omia

O le uiga o le 'tala feagai' o se mea amiotonu, ae o le 'mana'omia' o se mea e tatau ona maua e se tagata. E faatupe e le NDIS tautua lagolago ma 'au'aunaga e faatatau i mana'oga faapitoa o se tagata e fesoasoani ai ina ia 'ausia ona sini 'autū ma talia ona mana'oga.

Tagata auai NDIS

O tagata e mafai ona ulufale i le NDIS e faaigoaina o tagata auai.

Pa'aga

O pa'aga i alaalfaga o faalapotopotoga faa-alaalfaga e galulue faatasi ma le NDIA e tufaina le NDIS. O pa'aga e ofoina 'au'aunaga ECEI poo LAC; o nisi faalapotopotoga e ofoina uma le lua.

Siaki pe mafai ona e mauaina le NDIS

O le NDIA e faia faai'uga poo ai e mafai ona ulufale i le NDIS e faavae i faamatalaga latou te tu'uina atu e faatatau i o latou mana'oga faapitoa ma a'afiaga e afua mai ai i o latou soifuaga i aso ta'itasi. Ina ia e mauaina le NDIS, e tatau ona:

- iai sou mana'oga faapitoa tumau e matua a'afia ai lou mafaia ona e auai i mea fai masani i aso ta'itasi pe e te a'afia i le faatuai o lou tuputupua'e
- i lalo o le 65 tausaga lou matua i le taimi muamua na e ulufale ai i le NDIS
- o se sitiseni Ausetalia, umia se Visa nofomau poo se Visa Puipuia Faapitoa, ma
- alaala i se vaega o Ausetalia ua maua ai le NDIS i le taimi nei.

Ina ia siaki pe mafai ona e ulufale i le NDIS, faatumu le lisi o siaki o i lalo.

Manatua, e na o se ta'iala lenei, ae o le faai'uga mulimuli e faatatau i le mafai ona e auai, e i le NDIA.

1. E i lalo o le 65 tausaga lou matua?

Ina ia mafai ona e ulufale i le NDIS e tatau ona i lalo ifo o le 65 tausaga lou matua i le taimi e te talosaga ai.

Ioe, faaauau i le Fesili 2.

Leai, e le mafai ona e ulufale i le NDIS. E ono mafai ona e mauaina nisi tautua lagolago mo tagata matutua. Asiasi le www.myagedcare.gov.au

2. E iai sou faamaoniga o se tagatanu'u Ausetalia?

Ina ia mafai ona e ulufale i le NDIS e tatau ona e aumau i Ausetalia ma o se:

- sitiseni Ausetalia POO
- se tagata nofomau, PE
- umia se Visa Puipuia Faapitoa.

Ioe, faaauau i le Fesili 3.

Leai, e le mafai ona e ulufale i le NDIS. E ono mafai ona e mauaina nisi tautua lagolago mai lou alaafaga ma isi 'au'aunaga a le malo.

3. O e aumau i se pitonu'u ua maua ai le NDIS i le taimi nei?

Ina ia e mauaina le NDIS i le taimi nei, e tatau ona e alaala i se pitonu'u ua maua ai le NDIS. A e le silafia, asiasi i le itulau a le NDIS i le 'upega tafa'ilagi www.ndis.gov.au pe vala'au le **1800 800 110**.

Ioe, faaauau i le Fesili 4.

Leai, e tatau ona e faatali se'ia mafai ona maua le NDIS i lou pitonu'u

4. E masani ona e mana'omia tautua lagolago mai seisi tagata pe faaoga ni masini faapitoa e faia ai fe'au masani i aso ta'itasi ona o sou mana'oga faapitoa tumau pe ogaoga?

Ina ia e ulufale i le NDIS e tatau ona iai sou mana'oga faapitoa e tumau ma ogaoga ua le mafai ai ona e faia e 'oe lava fe'au masani i aso ta'itasi. E aofia ai mana'oga faapitoa e sau ma alu e pei o tagata e a'afia i mana'oga faapitoa faalemafaufau matuiā ma tumau mo le soifuaga atoa.

Ioe, e fesoasoani atu se pā'aga LAC, ECEI poo le NDIA e faia sau talosaga ulufale. Va'ai i le faa-ata i le itulau o loo soso'o mo nisi faamatalaga.

Leai, faaauau i le Fesili 5.

5. E te mana'omia ni tautua lagolago i le taimi nei e faaitiitia ai tautua e te mana'omia i le lumana'i?

Ina ia e ulufale i le NDIS mo le mauaina o tautua lagolago vave faauai e tatau ona:

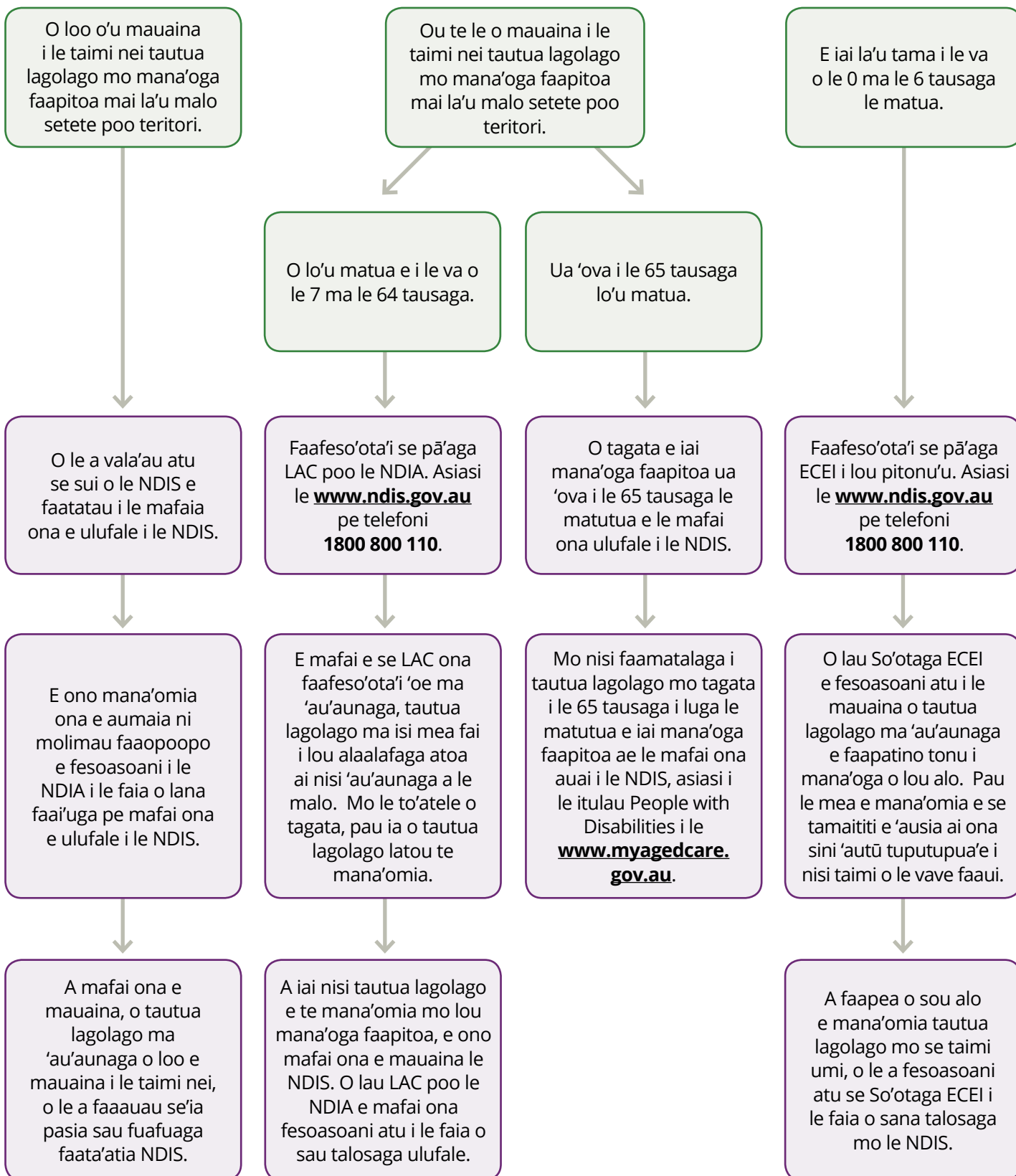
- iai sou mana'oga faapitoa tumau, pe
 - o 'oe o se tamaititi 0-6 tausaga le matua e matuiā le faatuai o lou tuputupua'e ma e mana'omia se tulaga faapitoa mo lagolago faauai, ma
- E tatau ona iai ni molimau o le mauaina o tautua lagolago i le taimi nei o le a fesoasoani ia te 'oe e auala i le:
- faaitiitia o a'afiaga mai lou mana'oga faapitoa poo le faatuai o lou tuputupua'e, ma
 - faaopopo i ou tomai ma lou soifuaga tuto'atasi.

Ioe, e fesoasoani atu se pā'aga LAC, ECEI poo le NDIA e faia sau talosaga ulufale. Va'ai i le faa-ata i le itulau o loo soso'o mo nisi faamatalaga.

Leai, e ono fesoasoani atu se pā'aga LAC poo ECEI e faafeso'ota'i 'oe ma nisi 'au'aunaga faa-alaafaga poo lālā o le malo.

Ulufaleina o le NDIS

A mae'a loa ona e talia uma fesili i le itulau 5, faaoga le faa-ata o i lalo e te malamalama atili ai i auala e te ulufale ai i le NDIS.

E faapefea pe a ou mana'omia se fesoasoani mo le faia o se talosaga ulufale?

A iai sou sui tofia faaetulafono, e mafai ona ia lagolagoina 'oe pe faia sau talosaga ulufale e avea ai ia ma ou sui. A leai sou sui tofia faaetulafono, e mafai ona e tãpã se tautua lagolago mai seisi tagata e pei o se tasi o lou aiga, uõ poo se tagata faigaluega lagolago e fesoasoani atu ia te 'oe. Peita'i e tatau ona e tuuina lau faatagaga mo lea tagata lagolago e fai ma ou sui i le faia o se talosaga ulufale.

Aumaia o faamatalaga e lagolagoina ai sau talosaga ulufale

O se talosaga ulufale e mafai ona amataina i luga o le telefoni e auala i lou vala'au i le NDIA i le **1800 800 110**.

E tatau ona e tu'uina atu faamatalaga uma e faatatau ia te 'oe i le NDIA e fesoasoani ai i lana faai'uga pe mafai ona e mauaina le NDIS. E mafai foi ona e faatagaina seisi tagata e te faatuatuaina na te tu'uina atu faamatalaga e ave ai o ia ma ou sui.

O le a vala'au atu e te tu'uina mai faamatalaga nei:

- Lou igoa, matua, poo fea e te nofo ai ma pe faatagaina ona e nofomau i Ausetalia.
- Molimau o lou matua ma le mea o e nofo ai.
- Au'ililiga ma molimau o lou mana'oga faapitoa ma faapefea ona a'afia ai lou soifuaga i aso ta'itasi .
- Ripoti i le taimi nei ma/pe nisi ripoti o ia te 'oe mai ni foma'i faapitoa ma nisi 'au'aunaga soifua maloloina.
- Pe ua aumaia lau faatagaga i le NDIA e talanoa ai i nisi tagata e faatatau i lou mana'oga faapitoa, e aofia ai le Centrelink, lau foma'i GP poo le tagata o loo lagolagoina 'oe.

A mae'a loa ona faia lau talosaga ulufale, o le a lafoina atu e le NDIA se tusi e ta'uina atu ai molimau e mana'omia ona e aumaia.

Tu'uina mai ia molimau i le NDIA e auala:

Meli: GPO Box 700, Canberra, ACT 2601

Imeli: NAT@ndis.gov.au

I se tagata: 'ave i se ofisa lata ane

Teu se kopi o nei molimau mo au faamaumauga.

Faamatalaga tusitusia ma fesili

Mauaina o le NDIS

O faata'ita'iga nei e faailoa atu ai auala e lagolagoina ai tagata e le NDIS.

HARRIET

O loo popole Janine i le tuputupua'e o lana tama teine o Harriet ua 4 tausaga le matua. Na faaoga e Janine le itulau i le 'upega tafa'ilagi a le NDIS e fia malamalama ai i le Vave Faau i Tamaiti Laiti (ECEI) i le va o le 0-6 tausaga le matutua, ma ia manatu ai e ono aogā mo Harriet

Na telefoni Janine i le NDIA e fia iloa poo fea e maua ai se fesoasoani ma faasino ai i se pā'aga ECEI i lona pitonu'u. Ona faatulagaina ai lea o se fonotaga ma se So'otaga ECEI (Coordinator). Na faia le faai'uga a le So'otaga ECEI e le mana'omia e Harriet se fuafuaga faata'atia NDIS ae aogā ia te ia ni tautua lagolago vave faau. Na fesoasoani le So'otaga ECEI ia Janine i ni metotia e faataualatala ai lana tama i le fale ma le a'oga amata ina ia faaleleia ai le tomai ma le gagana feso'ota'i a Harriet.

Na maua mai foi i le vaega pā'aga ECEI ni auala faamalalo e faaoga i le aiga mo le olaga tuto'atasi o Harriet. Ina ua mae'a le 3 masina, na molimauina le faaleleia o le tautala ma le tulaga lautele o le tuputupua'e o Harriet ma ua mautinoa e le aiga lo latou mafai ona lagolago ia te ia e aunoa ma le tautua lagolago a le ECEI. Ua sauni nei Harriet e amata i le a'oga tulaga lua i le tausaga fou.

Ua fautuaina e le so'otaga ECEI le tinā ia Janine ina ia mata'itū le faagasologa manuia o Harriet ma feso'ota'i atu pe a iai se mea e fia talanoa ai e faatatau i le tuputupua'e o Harriet i le lumanai.

DOM

O Dom, 24, e iai lona mana'oga faapitoa feoloolo faa-malamalama. O loo nonofo faatasi ma ona matua ma na te mana'omia le la fesoasoani i fe'au e pei o le kukaina o mea'ai ma fe'avea'i i taavale, ma latou o faatasi i taimi uma e tu'ua ai le fale. O loo naunau o ia i se olaga tuto'atasi ma sana galuega le tumau i se aso o i luma.

E le'i mauaina muamua e Dom se tautua lagolago mo lona mana'oga faapitoa mai le malo setete. Na faalogo lona aiga ua lola atu le NDIS i lo latou pitonu'u. Na vili lona tamā i le NDIA ma faia se talosaga ulufale i luga o le telefoni. Ae le'i faia se faai'uga, na tūpā mai nisi molimau faaopoopo i le mana'oga faapitoa o Dom.

E faavae i molimau na tu'uina atu, na taliaina ai le talosaga ulufale a Dom. Na faasino o ia i se So'otaga faapitonu'u (LAC) i le pitonu'u o loo nofo ai. Ua maua e Dom fesoasoani mai le NDIS e totogi ai tautua lagolago ma 'au'aunaga na te mana'omia e a'oina ai ni tomai fou, e pei o le kukaina o ana lava mea'ai, sauni i le taeao, mafai ona iloa ma faamalosi e pu'e le pasi na o ia. I se va'aiga mamao, o loo naunau Dom e faaoga lana faatupega mai le NDIS e a'o'a'oina ai tomai tala feagai mo sana galuega le tumau i se fale'aiga.

SIMI

O Simi, 45, na a'afia i se faalavelave i lona fale ma mafua ai ni manu'aga tūgā i lona vae. Na tu'uina o ia i le falema'i, faia ai ni ta'otoga ma o loo ia mana'omia ni vaila'au mo to'omaga mai le tiga.

I vaiaso na soso'o ma le tu'ua e Simi o le falema'i, na ia mana'omia se fesoasoani i le suiga o fusi i ona manu'aga. Na amata foi ma se polokalame toe faamalosi tino.

O 'au'aunaga soifua maloloina a le setete e gafa ma le faatupeina o le tausiga o Simi i le falema'i, ta'otoga, foma'i faapitoa, tausima'i ma faamalosi tino. Na iloa e Simi e le mafai ona ia mauaina le NDIS ona o ona manu'aga e ono le tumau.

Na iloa e Simi a faapea e iai ni suiga i ona mana'oga i le lumanai, e ono mafai ona ia mauaina le NDIS - faata'ita'iga, pe te'i ua uma ane ona togafitiga ae alia'e mai ai se molimau o ni mana'oga faapitoa e tumau ma ogaoga, ma ia mana'omia ai fesoasoani mo fe'au i aso ta'itasi.

Tautua lagolago ma 'au'aunaga e faatupe e le NDIS

O a tautua lagolago ma 'au'aunaga e mafai ona faatupe e le NDIS?

E faatupe e le NDIS le tele o tautua lagolago ma 'au'aunaga e ono aofia ai a'oga, galuega, auai faatasi ma isi tagata, soifuaga tuto'atasi, fale e aumau ai, soifua maloloina ma le manuia lautele.

Ina ia avea ma faai'uga e tala feagai ma mana'omia, e tatau i se tautua lagolago poo se 'au'aunaga ona:

- iai se so'otaga ma mana'oga faapitoa o le tagata auai
- le aofia ai le tau o le soifuaga i aso ta'itasi e le feso'ota'i sa'o ma tautua lagolago o lou mana'oga faapitoa, e pei o faatau o mea'ai
- faaalua aogā ai tupe
- iloa e tele le avanoa e aogā ma manuia ai le tagata auai, ma
- aofia ai se iloiloga o tautua lagolago mai isi 'au'aunaga a le malo, lou aiga, tagata tausia 'oe, isi so'otaga ma lou alaafaga.

E faapefea ona lagolago le NDIS i aiga ma e gafa ma le tausiga?

E ui e lagolagoina e le NDIS tagata e iai mana'oga faapitoa e tumau ma ogaoga, ae o tautua lagolago ma 'au'aunaga e faatupe e le NDIS, e ono iai se so'otaga faasinotonu pe faaalatua e manuia ai aiga ma e gafa ma le tausiga.

E tuuina atu foi e le So'otaga LAC, ECEI poo le NDIA faamatalaga i tautua lagolago e mafai ona e mauaina i lalo o nisi polokalame e faatupeina e le malo, e aofia ai togafitiga fautua ma mafutaga ma e gafa ma le tausiga i lou alaafaga.

E iai se so'otaga o le NDIS ma le Penisione - Disability Support Pension?

Leai. O le Disability Support Pension (DSP) e 'ese mai le NDIS. A faapea o e mauaina le DSP, e le faapea ai ua faatagafua 'oe e te mauaina ma le NDIS, ma e tatau ai lava ona siaki pe mafai ona e mauaina ma e talosaga mo le NDIS.

E faapena foi, a faapea o e mauaina tupe mai le NDIS, e le a'afia ai ni tupe o loo e mauaina mai nisi tautua lagolago e pei o le DSP poo le alauni, Carers Allowance.

E suitulaga le NDIS i isi 'au'aunaga a le malo ma alaafaga?

Leai. E faaauau le matāfaioi a 'au'aunaga a le malo ma alaafaga i le ofoina o fesoasoani i tagatanu'u uma o Ausetalia, ma ia tausisia o ia 'au'aunaga e le manatu faapito ma mafai ona mauaina e tagata e iai mana'oga faapitoa. E le faaluaina e le NDIS pe na te faatupeina nei 'au'aunaga, ae e mafai e lau So'otaga LAC poo ECEI ona logo atu ni 'au'aunaga o loo maua i lou pitonu'u ma auala e te ulufale ai iai.

O isi 'au'aunaga a le malo e aofia ai pulega faapitonu'u, falema'i, faletusi, nofoaga soifua maloloina, fe'avea'iga lautele ma a'oga. O 'au'aunaga faa-alaafaga ma mea fai faatulagaina, e ono aofia ai faapotopotoga o tagata, kalapu ta'alo ma tautua ofo fua i lou pitonu'u. E iai foi ma le sao taua o pisinisi i le mauaina ai o si'osi'omaga e talia fiafia ai ma mafuta tagata uma e pei o fale'aiga, fale faigaluega ma nofoaga e faia ai faatau.

“

“I vaiaso uma o a'e ai a'oga, o le a faasao se aso e tasi 'ou te faigaluega ai i se faletupe. Ua ou va'ai i luma ma le naunauga i lo'u fia maua o le poto masani o se tagata faigaluega talatupe ma se tagata faigaluega i se faletupe.”

ONI, TAGATA AUAI I LE NDIS

O a matafaioi e faatinoia e isi 'au'aunaga a le malo?

O isi 'au'aunaga a le malo o le a faauau pea ona latou tautuaina tagatanu'u Ausetalia e iai mana'oga faapitoa. Ina ia e malamalama poo ai e gafa ma le tiute o le faafoeina o nei 'au'aunaga 'ese'ese, o nai faata'ita'iga nei.

O lau so'otaga LAC, ECEI poo le NDIA e mafai foi ona maua atu ai faamatalaga i tautua e faatupeina pe le faatupeina e le NDIS.

A'oga

E faatupe e le NDIS:

- Tausiga i se a'oga e feso'ota'i ma le mana'oga faapitoa o se tagata a'oga, e pei o le fesoasoani e fafaga ana mea'ai.
- A'oga faapitoa mo faia'oga ma isi tagata faigaluega i tautua lagolago faapitoa e fitoitonu ma se tagata a'oga e iai sona mana'oga faapitoa.
- Fe'avea'iga faapitoa e mana'omia ona o le mana'oga faapitoa o se tagata a'oga (e le sui tulaga lea i le tiute tau'ave o matua).
- Masini fe'avea'i e pei o nofoa uili poo masini o feso'ota'iga a se tagata.
- Togafitiga faamalolo e malilie iai le aiga ma le a'oga e faia i le taimi o a'oga ae le mo le faamoemoe o mataupu a'oa'oina.

E faatupe e matagaluega o a'oga:

- Faia'oga, faia'oga fesoasoani ma isi tautua lagolago e pei o faamatala'upu faasinolima (Auslan).
- Tautua lagolago lautele, mea faaoga ma a'oga faa-faia'oga, mo faia'oga ma isi tagata faigaluega.
- Togafitiga faamalolo e faia i a'oga mo le faamoemoe o le a'oa'oina faata'ita'i o tomai i isi tautua soifua maloloina e fesoasoani ai i faia'oga e fetu'una'i le silapasi.
- Mea faaoga ma masini e faafaigofie ai ona a'oa'oina le silapasi e pei o suiga i polokalame faamau o computers ma polokalame mo tusi a'oga tauaso le Braille.
- Galuega faaopoopo i fale e pei o auala mo nofoa uili, lifi ma mea faalogo.
- Fe'avea'iga mo a'oga ma a'oga faata'ita'i, e pei o malaga tafafao, malaga su'esu'e, ma aso ta'aloga.
- Va'ava'aiga o tagata a'oga i totonu o a'oga i aso ta'itasi e aofia ai tautua lagolago i le pulea o amio.

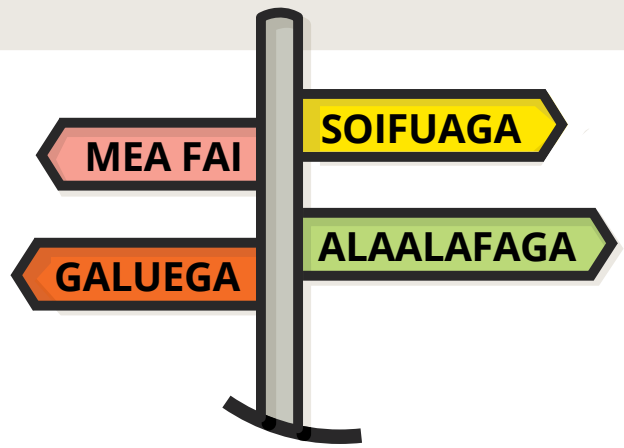
Soifua maloloina

E faatupe e le NDIS:

- Suiga mana'omia i lou fale, tausiga faaletagata ma le faatuputupula'ia o tomai o se tagata ina ia siitia lona soifuaga tuto'atasi.
- Isi 'au'aunaga soifua maloloina ma togafitiga faamalolo e mana'omia ona o mana'oga faapitoa o se tagata, e aofia ai togafitiga faamalolo galuega, tautala ma le faamalosi tino.
- Vae ma lima una faapipi'i (o ta'otoga o loo tumau ona aveva ma matafaioi a le tautua soifua maloloina).
- Mea faaoga ma masini e pei o nofoa uili, moega fetu'una'i poo mea faalogo e feso'ota'i ma mana'oga faapitoa o se tagata.
- Togafitiga faamalolo ma tautua lagolago i le pulea o amio a tagata e iai mana'oga faapitoa o le mafaufau.

E faatupe e le tautua soifua maloloina lautele:

- Faai'uga ma iloiloga o gasegase e aofia ai gasegase o le mafaufau ma mana'oga faapitoa.
- Vaila'au togafitiga, 'au'aunaga ma togafitiga lautele ma nifo, 'au'aunaga foma'i faapitoa, tausiga i falema'i, ta'otoga ma tausiga toe faamalosi tino.
- Togafitiga faapitoa mo le maloloina faalemafaufau.
- Togafitiga o tigā, 'au'aunaga i le tausiga o tagata matutua ma e matutua e iai to'atugā faalemafaufau.
- Toe famalosi i tagata na togafitia ona o gasegase tugā e aofia ai togafitiga o manu'a mai se tausi ma'i.
- Fuafuaina ma saunia se tagata e toe foi i lona aiga ina ua mae'a se taimi na taofia ai i se falema'i.
- 'Au'aunaga lautele i le faalogo ma le va'ai a se tagata e le feso'ota'i ma ona mana'oga faapitoa (fata'ita'iga, mata faitau mai se foma'i mata).

Galuega

E faatupe e le NDIS:

- Tausiga o tagata e mana'omia tautua lagolago i galuega ona o ni o latou mana'oga faapitoa (faata'ita'iga, fesoasoani i le tausiga ma le fafagaina o taumafa).
- Mea faaoga ma masini e pei o nofoa uili poo masini o feso'ota'iga e pei o fa'ata faitau, poo masini e mafai ona tautala ai.
- Tautua lagolago i le la'asaga i galuega e mana'omia e se tagata e iai mana'oga faapitoa i luga atu o se tulaga e tala feagai ai ona aumaia e le Kamupani (e pei o le a'oina faata'ita'i o le malaga aga'i i le galuega, le va ma isi tagata faigaluega, feso'ota'iga ma isi tomai lautele i nofoaga o galuega).

Faatupeina o Kamupani ma 'au'aunaga a Kamupani:

- Fesoasoani ina ia faatupula'ia tomai o tagata auai e faatatau i galuega ina ia mafai ona maua ma tumau i se galuega, ma e aofia ai tautua lagolago faaauau pe a mana'omia. E aofia ai ma 'au'aunaga e maua mai i le Disability Employment Services poo le Jobactive (o se 'au'aunaga su'e galuega a le malo tele o Ausetalia.)
- Tautua lagolago e faapatino i se galuega e pei o suiga i vaega o se fale, masini faapitoa e faasino tonu i se galuega e pei o computers ma laulau ofisa e mafai ona fetu'una'i.
- Fe'avea'iga i mea fai a se galuega e pei o fonotaga.
- Tautua lagolago e auala i totogi mo tagata sa'ili galuega e pei o le 'alauni, le NewStart Allowance.

Tautua lagolago mai le Aiga

E faatupe e le NDIS:

- Tautua lagolago e faasino tonu ma mana'omia e afua mai i a'afiaga ona o mana'oga faapitoa o se tamaititi poo se matua.
- E iai polokalame o a'oga faata'ita'i faasino tonu mo matua ma e gafa ma le tausiga e iai ni mana'oga faapitoa poo se fanau ma se mana'oga faapitoa.
- Tautua lagolago mo tamaiti, tupulaga talavou ma tagata matutua e iai mana'oga faapitoa i nofoaga i tua atu o le aiga, e aofia ai galuega mana'omia i se fale, masini, togafitiga faamalolo ma lagolago i amio pulea ma faatupula'ia tomai o se tamaititi ina ia siitia ai lona olaga tuto'atasi.

Faatupeina o 'au'aunaga faa-alaalafaga ma aiga:

- Gafa ma mataupu i le puipuiga o fanau.
- Faamatalaga ma faaaliga i mataupu e faatatau i le saogalemu ma le manuia o fanau.
- Togafitiga fautua, polokalame i tomai o matua lelei ma 'au'aunaga fautua i mafutaga faaleaiga.
- Tausiga i tua atu o aiga mo tamaiti, tupulaga talavou ma tagata matutua, e aofia ai fale, 'alauni mo tausiga, totogi ma isi tautua lagolago masani e faaauau ai fuafuaga faatulagaina.
- Totogi mo Aiga ma Matua e pei o le Family Tax Benefit poo le Child Care Rebates.

1

2

3

O le a le mea e soso'o ai?

A tu'uina uma mai loa faamatalaga e mana'omia, ona faia loa lea e le NDIA o se faai'uga pe mafai ona e mauaina le NDIS. O le a matou lafoina atu se tusi e faailoa atu ai le faai'uga ia te 'oe. E faaigoaina lea o le 'faai'uga ulufale' poo le 'access decision'.

A faapea e le mafai ona e mauaina le NDIS, e mafai lava ona e mauaina faamatalaga ma fesoasoani mai le So'otaga LAC poo le ECEI e te ulufale ai i tautua lagolago ma 'au'aunaga i lou alaalfaga.

- A faapea e iai ni molimau fou ua e lagonaina e faatatau i a'afiaga o lou soifuaga i aso ta'itasi mai sou mana'oga faapitoa, e ono mana'omia ona e faatumuina seisi talosaga ulufale.
- A faapea e suia lou tulaga i se taimi i le lumana'i, e mafai lava ona faaulu seisi talosaga ulufale fou.
- E iai lau aiā tatau e te vala'au ai i le NDIA mo se toe iloiloga o lau faai'uga ulufale. O lau So'otaga LAC, ECEI poo le NDIA e faailoaina atu auala e faia ai, ma mafai foi ona faasino atu se tagata e pei o se sui e finauina lau mataupu, e feossoani atu i auala e faia ai.
- A faapea e te le taliaina le faai'uga toe iloilo a le NDIA i lau faai'uga ulufale, e mafai ona e talosaga mo seisi iloiloga mai le Administrative Appeals Tribunal (AAT). Asiasi i le itualu 'upega tafa'ilagi a le AAT i le www.aat.gov.au pe vala'au **1800 228 333**. E le mafai ona e vala'au i le AAT mo se iloiloga ae le'i muamua iloiloina e le NDIA.

A mafai ona e mauaina le NDIS, o le a faafeso'ota'i atu 'oe e faatulaga se fonotaga o se fuafuaga faata'atia ma faatalanoa tautua lagolago ma fesoasoani tupe e te mana'omia.

Ua e sauni nei e te se'e atu i le:
Tusi 2: Fuafuaga faata'atia

Mo nisi faamatalaga i lenei tusi, faamolemole faafeso'ota'i:

www.ndis.gov.au

National Disability Insurance Agency

☎ Telefoni 1800 800 110

f Sa'ili matou i le Facebook/NDISAus

🐦 Mulimuli mai i le Twitter @NDIS

Mo tagata e mana'omia se fesoasoani i le Iglisi

👤 TIS: 131 450

Mo tagata e logonoa pe le mafai ona tautala

☎ TTY: 1800 555 677

🗣️ Tautala ma Faalogo: 1800 555 727

📺 'Upega tafa'ilagi relay: National Relay Service
www.relayservice.gov.au